

Utrikesutskottet

Redogörelse för internationella ekonomiska relationer och utvecklingssamarbete

INLEDNING

Remiss

Redogörelse för internationella ekonomiska relationer och utvecklingssamarbete (SRR 4/2024 rd): Ärendet har remitterats till utrikesutskottet för betänkande och till kulturutskottet, arbetslivs- och jämställdhetsutskottet och miljöutskottet för utlåtande.

Utlåtanden

Följande utlåtanden har lämnats i ärendet:

- miljöutskottet MiUU 14/2024 rd
- arbetslivs- och jämställdhetsutskottet AjUU 11/2024 rd
- kulturutskottet KuUU 12/2024 rd

Sakkunniga

Utskottet har hört

- utrikeshandels- och utvecklingsminister Ville Tavio, utrikesministeriet
- utrikesminister Elina Valtonen, utrikesministeriet
- understatssekreterare Pasi Hellman, utrikesministeriet
- understatssekreterare Jarno Syrjälä, utrikesministeriet
- avdelningschef Tuomas Tapio, utrikesministeriet
- biträdande avdelningschef Ramses Malaty, utrikesministeriet
- enhetschef Emmi Oikari, utrikesministeriet
- specialmedarbetare Matilda af Hällström, utrikesministeriet
- specialmedarbetare Matias Pajula, utrikesministeriet
- ambassadör, Global Gateway ja Team Europe-programmering Roy Eriksson, utrikesministeriet
- direktör Mia Hurttä, arbets- och näringsministeriet
- industriråd Jyrki Alkio, arbets- och näringsministeriet
- direktör Kirsi-Maarit Poljatschenko, Business Finland Oy
- finansråd Tuuli Juurikkala, finansministeriet
- utredningschef Iikka Korhonen, Finlands Bank
- rådgivare Mikko Sihvola, Världsbanken
- verkställande direktör Jaakko Kangasniemi, Fonden för industriellt samarbete Ab (Finnfund)
- affärsområdesdirektör Jussi Haarasilta, Finnvera Abp

Betänkande UtUB 15/2024 rd

- Executive Vice President, Corporate Relations & Legal Affair Kari Hietanen, Wärtsilä Oyj Abp
- direktör Timo Vuori, Finlands näringsliv rf
- direktör för internationella ärenden Päivi Pohjanheimo, Centralhandelskammaren
- verksamhetsledare Jaana Hirsikangas, UN Women Finland rf
- verksamhetsledare Sonja Finér, Finnwatch rf
- verksamhetsledare Juska Kivioja, Suomen Ammattiliittojen Solidaarisuuskeskus SASK ry
- verksamhetsledare Helena Laukko, Finlands FN-förbund
- direktör Ilmari Nalbantoglu, Suomalaiset kehitysjärjestöt - Finnish Development NGOs Fingo ry
- vice ordförande Nora Luoma, De Hundras Kommitté i Finland rf
- programdirektör Anne Tarvainen, WWF Finland
- generalsekreterare Rosa Meriläinen, Kultur- och konstområdets centralorganisation KULTA rf
- ordförande Elina Korhonen, Finlands 1325-nätverk
- ordförande Kari Välimäki, Finlands Fredsförbund
- ekonom Tatu Knuutila, Finlands Fackförbunds Centralorganisation FFC rf
- chef för intressentgruppen Katri Suomi, Kyrkans utlandshjälp
- påverkansexpert Vilja Härkönen, Amnesty International Finländska sektionen rf
- forskare Linda Jakobson.

Skriftligt yttrande har lämnats av

- Helsingfors universitet
- Utbildningsstyrelsen
- Partiernas internationella demokratisamarbete (DEMO) rf
- Företagarna i Finland rf
- Teknologiindustrin rf.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Inledning

(1) Redogörelsen för internationella ekonomiska relationer och utvecklingssamarbete (SRR 4/2024 rd) kompletterar den utrikes- och säkerhetspolitiska redogörelsen (SRR 3/2024 rd) med närmare handels- och utvecklingspolitiska åtgärder. Utgångspunkten för redogörelsen är regeringens strävan att granska de yttre relationerna på ett mer strategiskt och övergripande sätt än tidigare och att beakta de snabba förändringarna i den internationella verksamhetsmiljön. Målet med redogörelsen är att bättre stödja Finlands handelsekonomiska intressen på utvecklingsmarknaderna och förbättra ländernas ekonomiska oberoende genom att öka utvecklingsländernas ansvar för sin utveckling.

(2) De föregående redogörelserna om utvecklingspolitiken och utvecklingssamarbetet lämnades till riksdagen 2016 och 2021. (SRR 1/2016 rd Finlands utvecklingspolitik och SRR 5/2021 rd Utvecklingspolitisk redogörelse för de kommande valperioderna). De internationella ekonomiska relationerna har tidigare inte behandlats i en separat redogörelse. Däremot bereddes vid utrikesministeriet 2012 ett åtgärdsprogram för Finlands ekonomiska yttre förbindelser.

Betänkande UtUB 15/2024 rd

(3) Utskottet konstaterade redan i samband med behandlingen av tidigare utvecklingspolitiska redogörelser att det är bra att Finlands utvecklingspolitiska program lämnas i form av en redogörelse. Det ger riksdagen och utskotten möjlighet till en bred behandling av ärendet inklusive hörande av sakkunniga. Redogörelseförfarandet är också ett bra sätt att lyfta upp den politiska styrningen av utvecklingspolitiken till en högre nivå än dagspolitiken. Utskottet ansåg det också viktigt att resultaten av utvecklingssamarbetet regelbundet behandlas i riksdagen varje period i form av en aktuell debatt. Utskottet upprepar sin ståndpunkt om vikten av att frågan behandlas i riksdagen. Samtidigt konstaterar utskottet att man också vid beredningen av redogörelserna om utvecklingspolitiken och handeln bör överväga att ordna en parlamentarisk uppföljning som involverar alla riksdagspartier.

(4) Redogörelsen för internationella ekonomiska relationer och utvecklingssamarbete behandlar först Finlands ekonomiska relationer och utrikeshandel, därefter utvecklingspolitiken och utvecklingssamarbetet och slutligen främjandet av handeln och utvecklingen tillsammans.

Ekonomiska relationer och handel

(5) Redogörelsen ger en uppdaterad lägesbild av de senaste förändringarna i världsekonomin och världspolitiken och förändringarnas konsekvenser för Finland och bedömer de möjligheter och risker som de medför för Finlands ekonomi. I enlighet med redogörelsen blir det allt svårare att skilja mellan ekonomi och geopolitik. De politiska spänningarna har ökat, maktförhållandena inom världspolitiken har förändrats och ekonomiska beroendeförhållanden som tidigare upplevts som positiva betraktas nu också som risker. Som en följd av detta måste såväl stater som företag fästa större uppmärksamhet än tidigare vid politiska och geopolitiska risker. Även EU:s inre marknad och den externa marknaden är mer sammankopplade än tidigare. Eftersom tekniska omvälvningar som digitaliseringen och omställning till ren energi skärper konkurrensen om kritisk teknik och tillhörande resurser, måste Europa kunna skapa partnerskap och allianser till ömsesidig nytta för att bevaka sina intressen och värderingar. Med tanke på säkerheten i Europa och också den finländska tekniken är det viktigt att den digitala klyftan mellan utvecklade länder och utvecklingsländer kan minskas i internationellt samarbete i enlighet med riktlinjerna från Global Digital Compact, som godkändes vid FN:s framtidstoppmöte hösten 2024.

(6) Utrikesutskottet anser det vara viktigt att redogörelsen bedömer de möjligheter och risker som dessa förändringar medför för Finland. Finland bör också inrikta sitt inflytande mer strategiskt än tidigare och tydligare definiera handelspolitikens mål och metoder.

(7) Utskottet anser att redogörelsen tar upp en central utgångspunkt för Finland som är beroende av en öppen ekonomi, nämligen att det fortfarande är nödvändigt att utveckla ett regelsystem som grundar sig på öppenhet och multilateralt samarbete.

(8) Utskottet betonar EU:s roll som den viktigaste referensramen för Finlands handelspolitik. Finland bör vara aktivt i och bidra till att stärka EU:s handelspolitik i en tid där den geopolitiska konkurrensen tilltar och nya handelsavtal får allt större betydelse. Finländska företag drar stor nytta bland annat av EU:s nätverk av handelsavtal, som är världens mest omfattande. Utskottet betonar att sättandet i kraft av avtalen måste påskyndas och att det är viktigt att eftersträva nya av-

Betänkande UtUB 15/2024 rd

tal. I Finland är det viktigt att säkerställa att företagen får lättillgänglig information om de möjligheter som frihandelsavtalen skapar.

(9) Med beaktande av Förenata staternas betydelse som handelspartner är det viktigt att redogörelsen behandlar även det transatlantiska samarbetet. Utskottet betonar också strävan efter att förhandla om EU-baserade bilaterala eller regionala handelsavtal med länderna i den indopacifiska regionen. Också detta har beaktats på behörigt sätt i redogörelsen.

(10) Utöver EU har också WTO stor betydelse i arbetet för en regelbaserad internationell ordning. Det är viktigt att Finland som en del av EU fortsätter sina ansträngningar för att reformera WTO:s regler och stärka organisationens ställning. Samtidigt måste man beakta de utmaningar som hänför sig till WTO, bland annat att organisationens system för tvistlösning inte fungerar, och förbereda sig på att situationen inte förbättras än på länge.

(11) Vid sidan av målen att upprätthålla och stärka det internationella regelbaserade handelssystemet är det viktigt att beakta de ökade riskerna i världsekonomin och stärka Finlands förmåga att reagera på dem. Finland söker i enlighet med redogörelsen aktivt mångsidiga ekonomiska partnerskap och diversifierade verksamhetskedjor för att främja export och import. Det är av högsta vikt inte bara för ekonomin utan också med tanke på försörjningsberedskapen, säkerheten och kriställigheten. De verksamhetskedjor som är kritiska för Finland och de finländska företagen måste kunna bevaras obrutna under alla förhållanden.

(12) Det är viktigt att också miljökonsekvenserna beaktas i handelspolitiken. Utskottet anser att ekonomi och naturvärden inte utesluter varandra, utan att ansvarighet kan vara en fördel för företagen och rentav en förutsättning för att få tillträde till marknaden. Till exempel skapar bekämpningen av klimatförändringen en stor och global marknad för omställningen till ren energi, vilket också finländska företag kan dra nytta av.

(13) Enligt prognoserna kommer utvecklingsländerna att stå för en betydande del av den framtida ekonomiska tillväxten i världen, och redogörelsen betonar med fog utvecklingsländernas betydelse för Finlands utrikeshandel. Samtidigt bör man i Finlands utvecklingspolitik också fästa uppmärksamhet vid att de minst utvecklade länderna har tillräckliga finansieringsmöjligheter.

(14) Förändringarna i omvärlden förutsätter också att Finlands för exportfrämjande ses över. Utrikesutskottet betonar att det är viktigt att beakta små och medelstora företags behov och säkerställa ett sakkunnigt och störningsfritt stöd till företagen i målländerna trots omorganiseringen inom utvecklingspolitiken. Utskottet betonar att besluten om att reformera systemet och inleda genomförandet av det bör fattas snabbt för att påskynda exportfrämjandet och de finländska företagens internationalisering. Med hjälp av nätverket Team Finland kan man i samarbete med näringslivet främja Finlands strategiska intressen och skapa en grund för tillväxt i Finlands export och ekonomi. Det förutsätter också tillräckliga resurser för expertarbetet inom exportfrämjandet. Utskottet välkomnar också förslagen om en företagsservice som inrättas vid utrikesministeriet och om att stärka utrikesministeriets tjänster särskilt för små och medelstora företag. Också Finlands beskickningsnät har en central roll i genomförandet av Finlands utrikes- och säkerhetspolitik och främjandet av Finlands intressen. I samband med reformen av utrikesförvaltningen måste det säkerställas att förvaltningen på bästa möjliga sätt kan svara på Finlands utrikes- och säker-

Betänkande UtUB 15/2024 rd

hetspolitiska och utvecklingspolitiska mål och främja Finlands intressen i det rådande världsläget.

(15) Utskottet anser det vara viktigt att man i redogörelsen har beaktat teknologiutrikespolitiken. En konkurrenskraftig och innovativ tekniksektor är en förutsättning för att den tekniska expertisen i Finland och EU ska hållas på en hög nivå. De tekniska lösningarna är avgörande för såväl en ren omställning som en hållbar utveckling. Utskottet anser det vara viktigt att innovationer i anslutning till bekämpningen av klimatförändringen och en koldioxidsnål ekonomi står i fokus för debatten om strategin för Finlands export och i främjandet av den. När det gäller teknologiutrikespolitiken betonar utskottet också betydelsen av teknik för försvar och teknik med dubbla användningsområden. Det är fråga om en sektor där offentliga prestigetjänster och mellanstatliga avtal ofta har en avgörande betydelse för handelsmöjligheterna. Sektorn har stor betydelse i dag och inom överskådlig framtid, och dess förmågor spelar en avgörande roll när det gäller att stärka resiliensen i Europa.

Utvecklingspolitiken och utvecklingssamarbetet

(16) Utrikesutskottet betonar att utvecklingspolitiken utgör en väsentlig del av Finlands utrikes- och säkerhetspolitik. Främjandet av hållbar utveckling, utrotandet av fattigdom, minskandet av ojämlikhet och stärkandet av det regelbaserade multilaterala systemet genom utvecklingspolitik är viktiga element i utrikespolitiken och det internationella samarbetet och ansvarstagandet i gemensamma frågor. Genom att bidra till att lösa globala problem stärker Finland samtidigt sin egen utrikespolitiska och ekonomiska ställning och sina möjligheter att påverka internationellt. Stabiliteten i våra samhällen rubbas samtidigt av såväl plötsliga som långsamma kriser. Det krävs internationella lösningar, politiskt samarbete och investeringar för att kunna svara på dessa utmaningar.

(17) Särskilt med tanke på utvecklingspolitiken betonar utskottet vikten av en samlad behandling av den utrikes- och säkerhetspolitiska redogörelsen (SRR 3/2024 rd) och redogörelsen för internationella ekonomiska relationer och utvecklingssamarbete (SRR 4/2024 rd). I den utrikes- och säkerhetspolitiska redogörelsen sägs det klart och tydligt att Finland har förbundit sig att påskynda FN:s hållbara utveckling och det globala genomförandet av Agenda 2030.

(18) Utskottet konstaterar att Agenda 2030 är det internationella samfundets mest övergripande och målinriktade insats för att trygga mänsklighetens framtid och uppnå hållbar utveckling globalt. Det är viktigt att Agenda 2030 förblir ett centralt bakgrundsdokument för Finlands utvecklingspolitik. Det är viktigt att Finland och det internationella samfundet riktar blicken också till tiden efter 2030 och analyserar framtida behov i tid för att tackla utmaningarna i utvecklingsfrågorna. I detta sammanhang välkomnar utskottet de internationella deklARATIONERNA om kulturmålen i anknytning till hållbar utveckling och strävan att främja utvecklingen också genom kulturella medel.

(19) Utskottet betonar EU:s roll inte bara inom handelspolitiken utan också inom utvecklingspolitiken. EU och dess medlemsländer är tillsammans världens största biståndsfinansiär och unionen är en betydande utvecklingspolitisk aktör. Utskottet upprepar sin långvariga ståndpunkt att det är viktigt för Finland att effektivisera och driva sina utvecklingspolitiska mål kraftigt också på

Betänkande UtUB 15/2024 rd

EU-nivå för att öka effektiviteten och genomslaget. De nordiska länderna har traditionellt tillsammans haft en stark roll i utvecklingssamarbetet, till exempel när det gäller att främja jämställdhet mellan könen, kvinnors rättigheter och lika möjligheter för personer med funktionsnedsättning.

(20) Enligt redogörelsen kommer tyngdpunkten i Finlands utvecklingssamarbete att förskjutas från bilaterala mellanstatliga landprogram till inhemska civilsamhällesorganisationers utvecklingssamarbete. Det innebär att antalet landprogram kommer att minska. Utskottet påpekar att partnerskapstänkandet är viktigt, och därför spelar fördjupade bilaterala relationer till exempel med den globala södern en central roll med tanke på handels- och utvecklingspolitiken och våra utrikespolitiska mål. På så sätt kan man också knyta den globala södern till en regelbaserad ordning, demokrati och främjande av de mänskliga rättigheterna. Det sägs också att Finland ställer som villkor för utvecklingssamarbetet att partnerlandet tar emot sina egna medborgare och stöder den internationella regelbaserade ordningen. Enligt redogörelsen stöder Finland inte regeringar eller aktörer som i sin tur stöder Rysslands anfallskrig i Ukraina. Utskottet konstaterar att redogörelsen inte besvarar frågan om hur detta villkor ska konkretiseras i praktiken. Det är viktigt att man vid genomförandet av ändringarna beaktar uppnådda utvecklingseffekter bland annat genom att utnyttja samarbetet med andra aktörer. Det är också viktigt att på bred front granska Finlands befintliga partnerskap med tanke på utrikes- och säkerhetspolitiken, inklusive utvecklingspolitiken, samt de ekonomiska relationerna.

(20 a) Utskottet anser att man i mån av möjlighet bör undvika att plötsliga förändringar i utvecklingssamarbetets omfattning eller inriktning försvagar exempelvis Finlands möjligheter att stödja pågående freds- och stabiliseringsprocesser eller insatserna för att stärka utsatta befolkningsgruppers möjligheter att påverka. I allt utvecklingssamarbete behövs transparens för att arbetets resultat och genomslagskraft ska kunna bedömas.

Utvecklingspolitikens mål och prioriteringar

(21) I redogörelsen sägs att ett övergripande mål för Finlands utvecklingspolitik och utvecklingssamarbete är att sambandet mellan handel och utveckling stärks. Prioriteringarna för utvecklingspolitiken är (i) att stärka kvinnors och flickors ställning, självbestämmanderätt och sexuella och reproduktiva hälsa, (ii) utbildning och (iii) klimatåtgärder. Dessutom framhävs Ukraina som en regional prioritering.

(22) Utskottet betonar att kontinuitet och långsiktighet i utvecklingspolitiken är centrala faktorer för att få bestående utvecklingseffekter. Det är viktigt att också de riktlinjer som styr politiksektorerna är så långsiktiga som möjligt och sträcker sig över flera valperioder. För att verkningsfulla utvecklingsresultat ska kunna uppnås krävs också närvaro ute i världen, och här har Finlands beskickningsnät en viktig roll. Man bör sörja för frivilligorganisationernas möjligheter till långsiktiga åtaganden och internationella partnerskap och samtidigt upprätthålla landkunnandet.

(23) Utskottet konstaterar att dessa prioriteringar i stor utsträckning bildar en fortsättning på den föregående redogörelsens prioriteringar. En fungerande demokrati, rättsstaten och de mänskliga rättigheterna är förutsättningar för hållbar samhällsutveckling, och Finlands utvecklingssamarbete främjar uppfyllandet av dessa förutsättningar. Målet för utvecklingspolitiken bör också i fortsättningen, i enlighet med Finlands internationella förpliktelser, vara att utrota fattigdomen och

Betänkande UtUB 15/2024 rd

minska ojämlikheten samt stärka hållbar utveckling och mänskliga rättigheter. Finland fortsätter enligt redogörelsen sin långsiktiga människorättspolitiska linje bland annat för att främja och försvara rättigheterna för kvinnor, flickor, personer med funktionsnedsättning, könsminoriteter och sexuella minoriteter samt andra personer i en särskilt utsatt ställning. Utrikesutskottet välkomnar detta konstaterande.

(24) I anslutning till det allt närmare sambandet mellan handel och utveckling konstaterar utskottet att den privata sektorns och företagens stärkta roll i utvecklingspolitiken har tagits upp också i de utvecklingspolitiska redogörelserna från 2016 och 2021. I den nu aktuella redogörelsen framhävs kopplingen ytterligare.

Ukraina

(25) Tyngdpunkten i Finlands utvecklingssamarbete ligger till än större del än tidigare på Ukraina, som i ekonomiska termer är Finlands största partnerland inom utvecklingssamarbetet. I stödet beaktas stärkandet av rättsstatsstrukturerna och bekämpningen av korruption. Utskottet betonar Finlands orubbliga, övergripande stöd till Ukraina. Det är viktigt att stödja Ukraina även med hjälp av utvecklingssamarbete, utvecklingsfinansiering och humanitärt bistånd. Finland fortsätter att stödja Ukraina inte bara i form av utvecklingssamarbete och humanitärt bistånd utan också genom stöd till försvarssektorn och den civila krishanteringen. Stödbehovet är långvarigt.

(26) Finlands nationella återuppbyggnadsplan för Ukraina innehåller närmare riktlinjer för stödet till Ukraina. Planens andra del utarbetas under 2024. I den behandlas statsförvaltningens och olika intressentgruppers deltagande i återuppbyggnaden av Ukraina samt användningen av Finlands medel för utvecklingssamarbete i Ukraina. Den första delen av planen publicerades i december 2023.

(26b) Utskottet anser det vara viktigt att Finland tillsammans med andra likasinnade länder i fortsättningen också arbetar för att främja jämställdhetsfrågor i återuppbyggnaden av Ukraina.

Förbättring av kvinnors och flickors ställning

(27) Redogörelsen innehåller riktlinjer för att främja rättigheterna och ställningen för kvinnor och flickor. Utrikesutskottet instämmer i arbetslivs- och jämställdhetsutskottets konstaterande att det sedan årtionden tillbaka är en naturlig del av den finländska utrikespolitiken att försvara jämställdheten mellan könen samt kvinnors och flickors rättigheter och ställning (AjUU 11/2024 rd). I arbetslivs- och jämställdhetsutskottets utlåtandet betonas att det finns ett behov av det arbete som Finland gör, och att det behövs såväl traditionella metoder för utvecklingssamarbete som att i synnerhet aktörerna inom den privata sektorn får en starkare roll för att främja rättigheterna och ställningen för kvinnor och flickor. Finland kan bland annat erbjuda lösningar i anslutning till teknik och innovationer som stöder utvecklingen av jämställdheten i utvecklingsländerna och som samtidigt främjar den finländska exporten.

(28) Utrikesutskottet understryker också vikten av att hålla fast vid Finlands åtagande i enlighet med EU:s riktlinjer om att 85 procent av de nya utvecklingssamarbetsprojekten ska innehålla mål som främjar jämställdheten mellan könen.

Betänkande UtUB 15/2024 rd

Utbildning

(29) Utrikesutskottet välkomnar att utbildning fortfarande är en prioritering i Finlands utvecklingspolitik. Redogörelsens mål om att höja utbildningsnivån lyfter fram att Finland i sitt samarbete fokuserar särskilt på utbildning för flickor, lärarutbildning, yrkesutbildning samt utbildning för personer med funktionsnedsättning. I redogörelsen konstateras också att skolmåltiderna och det digitala lärandet är en viktig del av det finländska utbildningsområdets arbete. Utskottet instämmer i dessa målsättningar.

(30) Utskottet fäster uppmärksamhet vid kulturutskottets utlåtande, där det konstateras att redogörelsen granskar också utvecklingssamarbetet i anslutning till utbildning i första hand ur ett handelsekonomiskt perspektiv. Kulturutskottet betonar också vikten av kulturella rättigheter för alla barn och unga rent allmänt. Det är av största vikt att utvecklingssamarbetet når i synnerhet de barn och unga som är mest utsatta, framhåller utskottet (KuUU 12/2024 rd).

(31) Utrikesutskottet vill också lyfta fram det kulturutskottet säger om att utbildning är en av de viktigaste tjänster som flyktingar behöver och att integrationen av flyktingar i de nationella utbildningssystemen betraktas som en prioriterad hållbar lösning. Sådan beredskap behövs såväl i Finland — till exempel i fråga om ukrainska flyktingar — som i utvecklingsländerna. Utskottet påpekar att global utbildning och utbildning till internationalism samt utvecklingsinformation är viktiga för att bygga upp en rättvis och hållbar framtid.

Klimatet

(32) Redogörelsen för internationella ekonomiska relationer och utvecklingssamarbete (SRR 3/2024 rd) lyfter fram den trippelkris som mänskligheten står inför, det vill säga klimatförändringen, förlusten av den biologiska mångfalden samt miljöförstörelsen (föroreningarna). Redogörelsen kompletterar den utrikes- och säkerhetspolitiska redogörelsen, och utrikesutskottet betonar vikten av att inse att också utvecklingssamarbetet belastas av trippelkrisen. Klimatförändringen, förlusten av biologisk mångfald och försämringen av miljöns tillstånd undergräver grunden för den ekonomiska verksamheten och prövar särskilt utvecklingsländernas bärkraft. De ändringar som gäller livsmedels- och näringssäkerheten samt tillgången till vatten och energi inverkar å sin sida indirekt på uppkomsten av olika slags konflikter och ökar flyktingströmmarna, migrationen, fattigdomen och ojämlikheten.

(33) Också miljöutskottet har i sitt utlåtande konstaterat att det är viktigt att den planetära trippelkrisen beaktas i all utvecklingspolitik. Utskottet betonar att FN:s ramverk för biologisk mångfald är ett viktigt globalt miljöavtal, vid sidan av Parisavtalet, som innehåller mål för att stoppa artförlusten och främja en positiv påverkan på naturen (MiUU 14/2024 rd).

(34) Utrikesutskottet håller med miljöutskottet om att det i Finland finns kompetens och innovationer särskilt inom hållbart skogsbruk, vattenhushållning och livsmedelstrygghet, vilket skapar en bra grund också för den internationella handeln med företag inom dessa sektorer. Å andra sidan finns det i många utvecklingsländer produktion av eller potential för förnybara naturresurser, det vill säga mineraler, som krävs för omställningen till ren energi. Miljöutskottet anser till denna del att det är viktigt att vidta åtgärder för att främja transparens och ansvarsfullhet inom ut-

Betänkande UtUB 15/2024 rd

vinnings- och energisektorn samt utvecklingsländernas möjligheter att dra nytta av sina naturresurser på ett hållbart sätt och uppnå välbstånd.

(35) Vidare betonar miljöutskottet i likhet med redogörelsen att Finlands trovärdighet och genomslagskraft i det multilaterala samarbetet också förutsätter finansiering till internationella miljökonventioner, olika FN-organ (såsom FN:s miljöprogram Unep) och miljöfonder (såsom Globala miljöfonden GEF och Gröna klimatfonden GCF). Utskottet välkomnar att Finland i enlighet med redogörelsen förbinder sig att delta i den internationella klimat- och miljöfinansieringen och stöder utvecklingsländernas åtgärder för att begränsa klimatförändringen och påskynda anpassningen till den samt stoppa förlusten av biologisk mångfald i enlighet med sina internationella avtalsförpliktelser. För ett kontinuerligt arbete med att verkställa internationella avtal och för att Finland effektivt ska kunna delta i uppnåendet av de globala klimat- och miljömålen förutsätts det att finansieringen tryggas på lång sikt.

Utvecklingsfinansieringen

(36) När det gäller Finlands anslag för utvecklingssamarbete konstateras det i redogörelsen att nivån på Finlands utvecklingsfinansiering anpassas till det ekonomiska läget i Finland. Utrikesutskottet har behandlat den minskande utvecklingsfinansieringen under innevarande regeringsperiod i sitt utlåtande om planen för de offentliga finanserna 2025—2028 (UtUU 4/2024 rd — SRR 2/2024 rd) och i sitt utlåtande om budgetpropositionen för 2025 (UtUU 6/2024 rd — RP 109/2024 rd).

(37) Finland har i enlighet med FN:s rekommendation historiskt sett förbundit sig till en utvecklingsfinansiering på 0,7 procent av bruttonationalinkomsten, även om målet inte har uppnåtts. På längre sikt betonar utskottet att det är viktigt att Finland under en gynnsammare ekonomisk utveckling har beredskap att justera nivån på utvecklingsfinansieringen utifrån FN:s rekommendation. I fråga om målnivån för finansieringen påpekar utskottet också att den internationella rekommendationen är att avsätta 0,15—0,20 procent av utvecklingsfinansieringen för de minst utvecklade och bräckliga staterna (LDC-länderna, Least Developed Countries).

(38) Redogörelsen lyfter helt korrekt fram vikten av att stärka finansieringsbasen för utvecklingssamarbetet genom att främja privata finansiärers deltagande i finansieringen av projekt för hållbar utveckling. Den totala finansieringen för hållbar utveckling kan flerdubblas genom att kombinera offentlig och privat finansiering så att utvecklingseffekterna blir större. Utskottet betonar särskilt betydelsen av de internationella instituten för utvecklingsfinansiering med beaktande av den tillgängliga finansieringens volym och möjligheterna att öka den. Det är viktigt med regelbundna kontakter med organisationer och institutioner samt att delta och påverka i deras beslutande och administrativa organ. På europeisk nivå är det viktigt att delta aktivt inte bara i EU-strukturerna utan också i Europeiska investeringsbanken (EIB) och Europeiska banken för återuppbyggnad och utveckling (EBRD). Privata och institutionella investerare gör i allt högre grad investeringar inom ramen för begreppet hållbar utveckling, och för denna verksamhet måste enhetliga kriterier fastställas och uppföljningen utvecklas.

Betänkande UtUB 15/2024 rd

Handel och utveckling

(39) Redogörelsen betonar handelspolitiken och målet att stödja Finlands handelsekonomiska intressen på tillväxtmarknaden. Även inom utvecklingssamarbetet ligger fokus allt mer på finansiering av samarbete som stöder handeln. Det är bra att den internationella handeln och utvecklingspolitiken granskas tillsammans, eftersom frågorna inom dessa områden i praktiken har ett nära samband med varandra, menar utskottet. Genom att främja handeln kan man samtidigt få till stånd en utveckling. Närmare ekonomiska relationer och ett ökat handelsutbyte bidrar också till en övergripande utvecklingspolitik som i sin tur syftar till att bygga upp partnerskap som bygger på ömsesidig nytta och respekt.

(40) Utrikesutskottet stöder redogörelsens riktlinje om att öka den privata sektorns roll i utvecklingssamarbetet. Det är positivt att finländska företag i allt högre grad uppmuntras att på utvecklingsländernas marknader erbjuda kommersiellt lönsamma lösningar som stöder utvecklingen. Det gagnar alla parter. Liksom allt utvecklingssamarbete ska det ekonomiska samarbetet med utvecklingsländerna eftersträva hållbarhetsmålen i Agenda 2030. Det är också viktigt att affärsverksamheten i utvecklingsländerna alltid följer principerna för samhälls- och företagsansvar. Här är det viktigt att dra nytta av FN:s och EU:s riktlinjer i frågan. Utskottet anser det viktigt att Finland har förbundit sig att främja människovärdigt arbete, ILO:s grundläggande fri- och rättigheter i arbetslivet, företagsansvar och FN:s vägledande principer om företag och mänskliga rättigheter (UNGP).

(41) Det är positivt att redogörelsen tar upp flera finansieringsinstrument som syftar till att öka finländska företags möjligheter att delta. Utskottet anser att behovet av stödinstrument är uppenbart med tanke på en sund riskhantering i företagen. Det är förståeligt att särskilt små och medelstora företag och företag som använder teknik som ännu inte har testats i utvecklingsländernas förhållanden behöver stöd för att komma in på utvecklingsländernas mindre utvecklade marknader. Utskottet betonar att stödinstrumenten framför allt måste vara enkla att använda och utveckla. Utskottet betonar Finnfunds, Finnveras och Finnpartnerships betydelse för den finländska företagsverksamhet som stöder hållbar utveckling och anser det vara viktigt att snabbt främja förnyelse- och utvecklingsarbetet och göra behövliga författningsändringar.

(42) EU:s strategi Global Gateway är enligt redogörelsen en viktig kanal för att erbjuda finländska företag betydande nya möjligheter att skaffa finansiering för att utvidga sin verksamhet till tillväxtmarknaderna i utvecklingsländerna. Vid utskottets sakkunnigutfrågning konstaterades det att strategin ur företagets synvinkel ännu kräver betydande konkretisering och arbete för att ge verklig nytta. Den ambassadör för Global Gateway som utnämnts av utrikesministeriet och det arbete som utförs under ambassadörens ledning är viktigt. Utskottet anser det också viktigt att se till att små och medelstora företag kan delta i Global Gateway-projekten. Enligt uppgift är det realistiskt att förvänta sig att det kan ske framför allt genom större kommersiella alliansarrangemang. Det är viktigt att ytterligare förbättra företagets tillgång till information om projektet.

(43) När sambandet mellan handel och utveckling intensifieras är det viktigt att fortsätta undersöka och analysera vilka handelspolitiska medel och former av ekonomiskt samarbete som bäst stöder utvecklingspolitikens mål. Utskottet noterar att i synnerhet i bräckliga länder kan de stora omvärldsriskerna i praktiken utgöra mycket höga hinder för företagsverksamheten. Det finns

Betänkande UtUB 15/2024 rd

också sektorer där det är mycket svårt att uppnå utvecklingspolitikens mål genom företagssamarbete, såsom att stärka kvinnors och flickors sexuella och reproduktiva hälsa och rättigheter. Utskottet betonar vikten av att utvecklingssamarbetet finansieras genom donationer inom sektorer där samarbetsformer som baserar sig på den privata sektorns handelspartnerskap inte är lämpliga.

(44) Redogörelsen konstaterar att en betydande del av Finlands utvecklingssamarbete fortfarande utgörs av donationer. Utskottet betonar särskilt att det i de minst utvecklade länderna finns behov av stöd i form av donationer såväl i utvecklingen av verksamhetsmiljön som mer allmänt i främjandet av hållbar utveckling. Vid genomförandet av utvecklingspolitiken är det viktigt att LDC-länderna beaktas på ett övergripande sätt. Det skulle i fortsättningen också göra det lättare att följa utvecklingsmålen för de minst utvecklade länderna.

(45) Vid utskottets sakkunnigutfrågning framfördes oro över att redogörelsen inte i någon större utsträckning tar upp människovärdigt arbete, främjande av internationella arbetsorganisationens (ILO) konventioner och främjande av företagens samhällsansvar. Också arbetslivs- och jämställdhetsutskottet noterar i sitt utlåtande att aspekter som gäller arbetslivet kunde ha lyfts fram i större omfattning i redogörelsen. Ett bättre arbetsliv och en tillräcklig försörjning stärker människornas välfärd och ekonomi i utvecklingsländerna. På så sätt främjas också den sociala stabiliteten och människornas tillfredsställelse med sin bostadsort. När omvärlden är stabil är förutsättningarna för framgång bättre också för finländska handelsföretag. Utskottet betonar att främjandet av de grundläggande fri- och rättigheterna i arbetslivet globalt också gynnar finländska arbetstagare och företag när konkurrensen blir mer rättvis och aktörer som agerar oetiskt inte får konkurrensfördelar i förhållande till ansvarsfulla aktörer. (KuUU 12/2024 rd).

(46) Utskottet konstaterar att det är viktigt att utveckla utvecklingsländernas skattebas och skatteuppbördsförmåga, eftersom det stärker samhällenas funktionsförmåga och ekonomiska utveckling. Det är bra att detta observeras i redogörelsen. Finland hör till världstoppen när det gäller att administrera beskattningen, och expertisen i anslutning till detta ger Finland möjlighet att i betydande grad profilera sig och påverka utvecklingspolitiken.

(47) Utskottet betonar att finländska civilsamhällesorganisationers utvecklingssamarbete har en viktig roll i Finlands utvecklingspolitik och konstaterar att organisationernas lokal- och fältkännedom ger sektorn ett klart mervärde. Det bör också beaktas att det bistånd som kanaliseras via civilsamhällesorganisationer ofta stärker civilsamhället och stöder demokratiutvecklingen i utvecklingsländerna. Utskottet konstaterar att global utbildning och utbildning till internationalism samt utvecklingsinformation är viktiga för att bygga upp en rättvis och hållbar framtid. Civilsamhällesorganisationerna har gjort ett viktigt arbete i detta avseende. Det är viktigt att civilsamhällesorganisationernas kompetens och kontakter utnyttjas också i företagets verksamhet i utvecklingsländerna. Utskottet anser det vara viktigt att statsrådet söker forum och sätt att intensifiera samarbetet. Det är viktigt att utveckla samarbetet också med invandrare som bor i Finland. Att delta i organisationernas utvecklingssamarbete är också ett sätt att upprätthålla och öka allmänhetens intresse för internationella frågor i Finland.

(48) Utskottet ser med tillfredsställelse på att redogörelsen betonar vikten av FN-organisationerna med avseende på Finlands multilaterala utvecklingssamarbete. FN-samarbetet har i Finland långa traditioner och åtnjuter ett brett folkstöd. Det är viktigt att detta samarbete upprätthålls ock-

Betänkande UtUB 15/2024 rd

så framöver. Finland bör sträva efter en långsiktig finansiering av FN-organisationerna och öka Finlands möjligheter att påverka i de organisationer vars verksamhet vi prioriterar. I detta ingår också att ha som mål att finländare placeras i olika FN-uppgifter.

(49) Utskottet betonar också vikten av samarbete mellan de nordiska länderna i all utvecklingspolitik. Ländernas värderingar och prioriteringar i utvecklingspolitiken är i stor utsträckning likartade, och genom samarbete kan man stärka främjandet av utvecklingsmålen och verksamhetens genomslagskraft i multilaterala forum.

(50) Utskottet betonar att humanitärt bistånd är en viktig, självständig helhet i Finlands utvecklingspolitik. Betoningen av det humanitära biståndets opartiskhet och självständighet samt skyddet av internationell humanitär rätt är viktiga principer för att säkerställa att hjälpen ges i rätt tid och kommer obehindrat fram. Dessutom påpekar utskottet att klimatkrisen och de ökande konflikterna innebär att behovet av utbildning i krissituationer ökar. Det är viktigt att beakta att utbildning är en prioritet i Finlands utvecklingssamarbete också i fråga om humanitärt bistånd. Det säkerställer att utbildningen inte avbryts på grund av kriser, konflikter eller flyktingskap.

Utvärdering och uppföljning

(51) Avslutningsvis betonar utskottet vikten av att utvärdera och bevaka utvecklingssamarbetets resultat och effekter. All utvecklingsfinansiering och hur den lyckas i förhållande till målen för hållbar utveckling bör bedömas genom konsekventa och öppna processer.

(52) Också i den affärsverksamhet som bedrivs inom den privata sektorn med hjälp av offentlig utvecklingsfinansiering är det viktigt att utvärdera och följa utvecklingseffekterna. Det är särskilt viktigt nu när utvecklingssamarbetet i allt högre grad fokuserar på utvecklingsfinansiering som stödjer handeln och den privata sektorns roll framhävs.

(53) För att stärka objektiviteten ser utskottet det som viktigt att en utomstående bedömare då och då vid sidan av utrikesministeriets egen bedömare granskar hur de centrala utvecklingsmålen utfaller och vilket genomslag utvecklingssamarbetet har.

(54) De åtgärder som vidtas i målländerna för att bekämpa korruption och ingripa i missbruk är likaså viktiga med tanke på utvecklingspolitikens resultat, genomslag och trovärdighet.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Utrikesutskottets förslag till beslut:

Riksdagen godkänner ett ställningstagande med anledning av redogörelse SRR 4/2024 rd.

Betänkande UtUB 15/2024 rd

Utskottets förslag till ställningstagande

Riksdagen förutsätter att statsrådet vid genomförandet av utvecklingspolitiken och utvecklingssamarbetet beaktar iakttagelserna i detta betänkande och lämnar utrikesutskotten en utredning i ärendet före utgången av innevarande valperiod.

Helsingfors 13.12.2024

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Johannes Koskinen sd
vice ordförande Sofia Vikman saml
medlem Eva Biaudet sv
medlem Pekka Haavisto gröna
medlem Veronika Honkasalo vänst
medlem Antti Kaikkonen cent
medlem Atte Kaleva saml
medlem Anne Kalmari cent
medlem Pia Kauma saml
medlem Jarmo Lindberg saml
medlem Antti Lindtman sd
medlem Veijo Niemi saf
medlem Jenna Simula saf
medlem Tytti Tuppurainen sd
ersättare Ville Skinnari sd.

Sekreterare var

utskottsråd Tiina Larvala.

Betänkande UtUB 15/2024 rd

Reservation

Reservation

Motivering

Finlands utvecklingspolitik styrs nu in i en mycket oroväckande riktning: för första gången i historien är målet för Finlands utvecklingspolitik inte att utrota fattigdomen och minska ojämlikheten, utan det övergripande målet för Finlands utvecklingspolitik och utvecklingssamarbete är nu ”att sambandet mellan handel och utveckling stärks”.

Handeln får företräde framför utvecklingssamarbetet: tyngdpunkten ligger på att främja Finlands export och finländska företags möjligheter. I redogörelsen saknas helt de internationella förpliktelsebetydelse för de utvecklingspolitiska målen. Finansieringen av utvecklingssamarbetet har alltså börjat styras så att den är till nytta för Finland.

Orpos regering skär ned på utvecklingssamarbetet i en tid då spåren efter pandemin, den förvärrade klimatkrisen och de geopolitiska spänningarna ökar fattigdomen och instabiliteten i hela världen. Nedskärningarna i finansieringen tär också på Finlands anseende och inflytande i internationella institutioner och internationell politik.

Tyngdpunkterna i Finlands utvecklingspolitik har också inskränkts och minskats. Finland har tidigare starkt betonat demokrati, mänskliga rättigheter och rättsstatsprincipen, men nu ligger dessa frågor i bakgrunden och är inte längre de egentliga målen för Finlands utvecklingspolitik. Tanken att säkerställa mänskliga arbetsförhållanden och en tillräcklig utkomst beaktas inte heller.

Dessutom har själva biståndet villkorats. De länder som tar emot utvecklingsbistånd kommer att ställas inför särskilda villkor, till exempel som att de måste ta emot sina egna medborgare.

De främsta prioriteringar kommer att vara stärkande av kvinnors och flickors rättigheter och deras sexuella och reproduktiva hälsa och rättigheter samt utbildning och klimatåtgärder. Dessa är naturligtvis värda understöd och Finland bör därför hålla fast vid dem. Stärkandet av kvinnors och flickors rättigheter och främjandet av jämställdheten mellan könen är av tradition viktiga teman för Finland. Finland har också förbundit sig att stödja Ukraina och dess återuppbyggnad. Finland anslöt sig dock inte till den jämställdhetsallians som inrättades vid konferensen om återuppbyggnaden av Ukraina i juni 2024. Det strider mot Finlands långvariga linje. Det är framför allt Ukrainas och Tysklands regeringar och FN:s jämställdhetsorganisation UN Women i Ukraina som ligger bakom alliansen. Och viktigast av allt är att man där lagt stor vikt vid det sexuella våld som ukrainska kvinnor utsätts för av soldater på det ockuperade och anfallande landets sida.

Det är bra att klimatåtgärderna prioriteras, men i fråga om klimatkrisen är redogörelsens fokus snävt och förbigår det egentliga ämnet. När det gäller klimatfinansieringen konstateras det i redogörelsen endast att nuläget bevaras, det vill säga att Finland deltar i klimat- och miljöfinansieringen i enlighet med våra internationella förpliktelser. Effekterna av klimatkrisen i utvecklingsländerna ses närmast som en möjlighet för finländskt kunnande och finländsk export och handel.

Betänkande UtUB 15/2024 rd Reservation

Redogörelsen tecknar en bild av att vi vidtar klimatåtgärder endast när vi själva kan dra nytta av dem kommersiellt och inte utifrån vad som skulle underlätta livet för de människor som drabbas hårdast av klimatkrisen.

Finland måste ta sitt globala ansvar. Vår utvecklingspolitik måste vara kontinuerlig och följdriktig. Ett förmöget land som Finland måste stödja en hållbar utveckling också på andra håll så att ingen lämnas åt sitt öde.

Förslag

Jag föreslår

att riksdagen godkänner följande ställningstagande med anledning av redogörelsen.

Reservationens ställningstagande

1. Riksdagen förutsätter att regeringen återtar de massiva nedskärningarna i utvecklingssamarbetet.
2. Riksdagen förutsätter att målet för Finlands utvecklingspolitik fortsättningsvis bör vara att i enlighet med de internationella förpliktelser utrota fattigdomen och minska ojämlikheten samt stärka hållbar utveckling och mänskliga rättigheter.
3. Riksdagen förutsätter att det allt närmare sambandet mellan handel och utveckling genomförs så att världens minst utvecklade och fattigaste länder beaktas. De handelspolitiska åtgärderna ska ha mål och uppföljning som baserar sig på hållbar utveckling och beakta utvecklingsländernas ojämlika ställning.
4. Riksdagen förutsätter att Finland i enlighet med FN:s mål fortfarande eftersträvar att 0,7 procent av bruttonationalinkomsten används för utvecklingssamarbete och 0,2 procent för samarbete med och bistånd till de minst utvecklade länderna (LDC-länderna). Uppföljningen av LDC-ländernas finansieringsandel bör återföras till statsbudgeten. Dessutom bör 85 procent av de åtgärder som stöds främja jämställdheten mellan könen. Även det humanitära biståndets andel av utvecklingssamarbetet måste tryggas i fortsättningen. Finland måste i rättvisans namn bära sitt ansvar för den globala hållbara utvecklingen.
5. Riksdagen förutsätter att Finland ansluter sig till den allians för jämställdhet och inklusivitet som inrättades vid konferensen om återuppbyggnaden av Ukraina i juni 2024. Finland har förbundit sig att stödja Ukraina och dess återuppbyggnad. Dessutom är stärkandet av kvinnors och flickors rättigheter och främjandet av jämställdheten mellan könen viktiga teman för Finland.
6. Riksdagen förutsätter att Finland i alla situationer iakttar det ovillkorliga förbudet mot tillbakasändning. Det ovillkorliga förbudet mot tillbakasändning innebär att ingen får sändas tillbaka till ett område där han eller hon riskerar dödsstraff, tortyr, förföljelse eller någon annan omänsklig eller kränkande behandling. Bestämmelser om ovillkorligt förbud mot tillbakasändning finns både i

Betänkande UtUB 15/2024 rd
Reservation

många internationella människorättskonventioner och i den nationella lagstiftningen, och det är inte möjligt att avvika från detta.

7. Riksdagen förutsätter att ett välmående och starkt land som Finland hjälper utvecklingsländerna att anpassa sig till klimatkrisen. Utvecklingsländerna lever redan nu mitt i klimatkrisen. Det är viktigt att hejda uppvärmningen av klimatet, men klimatanpassning är ett livsvillkor i många regioner. Den globala miljökrisen är det mest akuta hindret för hållbar utveckling och måste stoppas om vi ska kunna föra en verkningsfull utvecklingspolitik.

Helsingfors 12.12.2024

Veronika Honkasalo /vänst